

איש חי רב פעלים רודף צדקה וחסד
משה שניצר
ז"ל
ב"ר מנחם מנדל ז"ל
תנצב"ה

מאורות הדף היומי

עלון שבועי ללומדי "הדף היומי"

בית המדרש דחסידי סוכטשוב בני-ברוק
כולל דחסידי סוכטשוב
כולל "סנה משה"
ע"ש הרה"ח ר' משה יצחק זיסר ז"ל
בית מדרש
למגידי שיעור "דף היומי"
חיים סופר 3 ת.ד. 471 ב"ב טל. 03-5775333

האשה החשובה וודפת צדקה וחסד
ורדה שניצר
ע"ה
ב"ר מאיר ז"ל
תנצב"ה

יו"ל ע"י ביהמ"ד למגידי שיעור "דף היומי" בראשות הגר"ד קובלסקי שליט"א • לע"נ הר"ד מרדכי קלמן (מוטי) זיסר ב"ר משה יצחק ז"ל

גליון מס' 1093

מסכת שבת נ"ח - ס"ד ♦ דמאי ו', י"א - ז', ג'

בס"ד, ט' אייר תש"פ

השבוע בגליון

- ♦ טלטולו של הטלויזיה הצהוב בשבת
- ♦ נשיאת חרב בשבת
- ♦ הליכה עם מקל על נהר קפוא
- ♦ חרב של כבוד
- ♦ דיסקיית של חיילים

- ♦ נעליים מיוחדות לכבוד שבת קודש
- ♦ נעל - לבוש?
- ♦ כיפת שינה מיוחדת לשבת
- ♦ הנחת תפילין בשבת
- ♦ מדוע יהודי ערל אינו מניח תפילין בשבת?

♦ כיצד חולצים את הנעליים?

דבר העורך

לוח שנה

קוראים יקרים, לפניכם סיפור מעניין שהגיע עדינו מאחד משיעורי מאורות הדף היומי. **בבניין** בנק ידוע בתל אביב מתקיים שיעור דף היומי לעשרות מעובדי הבנק, המקדישים שעה מעמל יומם, מזמנם הפרטי, כדי להגות בתורה מידי יום. כאשר הגיעו לומדי השיעור לגמרא במסכת ברכות בה נאמר כי בני ישראל מקדשים את הזמנים ואת המועדים, התערער דיון בין המשתתפים לגבי לוח השנה בכל תקופות ישראל. או אז סיפר הר"ר מ. מ. ממשתתפי השיעור את הסיפור הבא.

בשנת תרצ"ט פרצה מלחמת העולם השנייה. במסגרת הסכם עם הרוסים חולקו שטחים מסויימים וליטא נפלה בשליטת הרוסים. הרכיבו ממשלה קומוניסטית, וכתוצאה מכך היהדות חרבה בקובנא ובשאר ערי ליטא.

שיבת סלבודקא אמנם שרדה, אבל באופן כללי היהדות היתה במצב קשה ביותר. הסוחרים נאלצו להשתעבד בעבודה ממשלתית, והדבר גרם לרבים מהם לחלל את השבת, כיון שהשבת היתה יום עבודה רגיל, ל"ע, מבחינת הרוסים.

על ידי פעילות של אחד העסקנים בתקופה זו, חלק מן היהודים שרצו בכל מחיר לשמור שבת, הצליחו לעבוד עבודה קבלנית וביניהם הר"ר אברהם יעקב נגלבוין, שהיה איש מסחר והקפיד בשמירת התורה והמצוות, קבע עיתים לתורה, דף היומי וכו'. הנ"ל רכש מכונת אריגה והחל בייצור גרביים שאותן היה מספק למפעל מסויים בקבלנות תוך שמירה על השבת.

בליל שבת, י"ט סיון תש"א (14 ביוני 1941), פרצו הרוסים ונכנסו לבתי היהודים בעלי העסקים בקובנא ובקשו מבני הבית לארוז חפציהם במהירות ולהתכונן לנסיעה. ביום השבת הוצאו כולם מן

◀

דף ס/א לא יצא האיש

נעליים מיוחדות לכבוד שבת קודש

בגמרתנו אנו למדים על אודות תקנת חכמים ייחודית: "לא ייצא האיש בסנדל המסומר". סוליותו של סנדל מסומר מחוזקת במסמרים בולטים ומשווננים כלפי חוץ, והתקנה נקבעה בעקבות מעשה טראגי שאירע בימי השמד. האוייבים אסרו ללמוד תורה, וקבוצת יהודים התכנסו במערה ללמוד תורה בסתר. לפתע, הגיחו האוייבים להורגם, והיהודים החלו להמלט, ובדוחק העצום שנוצר, נהרגו יהודים רבים מסנדליהם המסומרים של חבריהם, עד שיותר ממה שהרגו בהם האוייבים נהרגו מסנדלים המסומרים. "באותה שעה אמרו, אל יצא אדם בסנדל מסומר".

בגמרא מבואר, כי מאחר שמעשה זה אירע בשבת, חכמים קיבעו את תקנתם לשבת בלבד. ואילו בירושלמי נאמר (שבת פרק ו' הלכה ב'): "לא אורחיה דבר נשא מיהוי ליה תרין סנדלין חד לחולא וחד לשובתא". המפרשים נחלקו בפירוש דבריו של הירושלמי, מפני שיש לכך השלכה הלכתית מעניינת, לגבי מצוות לבישת נעליים מיוחדות לכבוד שבת קודש, כלהלן.

תחילה נפנה לנידון לבישת נעליים מיוחדות לכבוד שבת קודש, ואחר כך נשוב אל הירושלמי.

נעל - לבוש? הנידון על אודות הגדרת הנעליים, מתמקד בשאלה, אם מנעלים נחשבים לבוש. שהנה, בגמרא (לקמן ק"ג/א) מבואר, שמפני כבוד השבת יש ללבוש בגדים מיוחדים לשבת, "שלא יהא מלבושך של שבת כמלבושך של חול", וכן נפסק להלכה (רמב"ם הל' שבת פרק ל' הל' ג', טור ו"שולחן ערוך" אורח ח' סי' ס"ב סעי' ב'): "על האדם להשתדל שיהיו לו מלבושים נאים ומיוחדים לשבת קודש... ולא יהא מלבוש החול כמלבוש השבת". אם נעליים בכלל מלבוש הן, הרי שיש ללבוש נעליים מיוחדות לכבוד השבת.

שעשה לי כל צרכי: בעל "רב פעלים" (ח"ד אורח ח' סי' י"ג) נוקט, כי נעליים אינן נחשבות לבוש. הא ראייה, שבברכות השחר אנו מברכים "מלביש ערומים", ומיד אחר כך אנו מוסיפים ומברכים "שעשה לי כל צרכי" - ברכה על הנעליים. הרי לנו, כי נעליים אינן נחשבות לבוש, וממילא, אין חובה ללבוש מנעלים מיוחדים לכבוד שבת.

יחף אינו ערום: על ראייתו זו, ערערו חלק מן הפוסקים בטענה, כי אין להוכיח מאומה מברכות השחר, שכן, אף אם נעל נחשבת לבוש, עדיין אינה כלולה בברכת "מלביש ערומים", מפני שאדם נטול נעליים אינו "ערום", אלא יחף, ולפיכך, נדרשה ברכה מיוחדת על הנעליים... ("יקר ערך" דף פ"ה ע"ב).

צעילוי נשמת

הר"ר **אברהם פסח סקורניק** ז"ל
ב"ר צבי יהודה ז"ל
נלב"ע י"ג באייר תשמ"ו
תנצב"ה
הונצח ע"י בנו ידידו פרופ' הר"ר יהודה גבריאל סקורניק ומשפ' שיחיו - ת"א

צעילוי נשמת

מרת **פרחיה גור** ע"ה
ב"ר דוד זיכר ז"ל
נלב"ע י"ב באייר תשס"ט
תנצב"ה
הונצחה ע"י המשפחה שיחיו

צעילוי נשמת

ר' **בנימין (בענו) צאודרר** ז"ל
ב"ר יונה הי"ד נלב"ע י"ב באייר תשס"ב
ומרת **מינה צאודרר** ע"ה
ב"ר מרדכי ז"ל נלב"ע י"ח בתמוז תשס"ב
תנצב"ה
הונצחו ע"י משפ' גוטמן שיחיו - פ"ת

לעילוי נשמת

הר"ר **חיים זאב מובשובסקי** ז"ל ב"ר רפאל משה ז"ל
נלב"ע ט' באייר תשמ"ה **תנצב"ה**
הונצח ע"י המשפחה שיחיו

נר ה' נשמת אדם

ומכאן אל דברי הירושלמי: "לאו אורחיה דבר נשא מיהוי ליה תרין סנדלין חד לחולא וחד לשובתא". לדעת בעל "קרבן העדה" (על הירושלמי שם) ו"רב פעלים", כוונת הירושלמי היא, כי אין דרכו של אדם ללבוש שני מנעלים, אלא בכל ימות השנה הוא לובש את אותו זוג מנעלים, וממילא, תקנת חכמים לאסור לבישת סנדל מסומר בשבת, משפיעה גם על יתר ימות השבוע. הרי לנו, כי אין צורך במנעל מיוחד לכבוד שבת קודש.

אולם, יש מפרשים ("פני משה" על הירושלמי שם) המוסיפים סימן שאלה לאחר דבריו של הירושלמי, ותוכן דבריו משתנה: "לאו אורחיה דבר נשא מיהוי ליה תרין סנדלין חד לחולא וחד לשובתא?" - האם אין דרכו של אדם ללבוש שני מנעלים, אחד לחול ואחד לשבת? כלומר, הירושלמי נותר בקושיה, מדוע חכמים תקנו את תקנתם לשבת קודש בלבד. הרי לנו, כי אדרבה, נהגו כבר אז ללבוש נעליים מיוחדות לכבוד שבת... הגאון רבי בצלאל שפרן זצ"ל, במכתבו לאדמו"ר רבי ישראל מבוהוש זצ"ל, מוכיח מן הגמרא (כתובות ד/ב) כדבריו של בעל "קרבן העדה" ומסיק, כי אין צורך להחליף נעליים לכבוד שבת קודש ("שו"ת הרב"ז או"ח סי' י"ב).

מעניין לגלות, כי חקירה זו מצאה את מקומה גם לגבי אדם הנודר "להלביש נזקק", הנדרו כולל הנעלת הנזקק? (עיי' שו"ת "שבות יעקב" ח"א סי' כ"ד ושו"ת "שער אפרים" סי' קכ"ד).

כיפת שינה מיוחדת לשבת: מכל מקום, ראוי לציין את שכתב החיד"א ("חסד לאברהם" אות ג' הובא ב"כף החיים" סי' רס"ב אות כ"ה), כי בוודאי מידת חסידות ללבוש בגדים מיוחדים לכבוד שבת, כולל מנעלים, כולל החלפת כיפת השינה המיוחדת לשנת הלילה. גם על הגאון מוילנא זצ"ל העידו, כי החליף את כל לבושו, מכף רגל ועד ראש, לכבוד שבת המלכה ("מעשה רב" ס"ק קמ"ז).

דף סא/א שבת לאו זמן תפילין

הנחת תפילין בשבת

גמרתנו מביאה מחלוקת, אם "שבת זמן תפילין" או "לאו זמן תפילין". אנו כבר יודעים ממנהגנו שלא להניח תפילין בשבת, כי שבת "לאו זמן תפילין", אך עדיין מוטל עלינו לברר מדוע, והאם כרוך איסור בדבר. כלומר, האם המניח תפילין בשבת עובר על איסור.

בגמרא (עירובין צו/א - מנחות לו/ב) מובאות שתי דרשות לבאר את דעת הסוברים ששבת אינה זמן תפילין. אחת הדרשות היא מן הפסוק (שמות יג/ט) "והיה לך לאות על ירך" - "מי שצריכים אות, יצאו אלו שהן גופן אות" [עיי"ש במהרש"א, שלכל הדעות עיקר הדרשה מפסוק זה, וע"ע ב"ערוך השולחן" סי' ל' סעי' ג]. הראשונים מוסיפים ומבארים (סמ"ג עשין ג' ורבינו בחיי פ' לך לך), כי ביום חול יש לכל יהודי שני עדים לכך שהוא עבד ה', ברית המילה שהיא אות ברית שעשה עמנו הקב"ה, והנחת התפילין, שהן אות להיותנו עבדי הקב"ה. יום שבת קודש הוא בעצמו אות וסימן לקשר שבין הקב"ה לעם ישראל, כנאמר (שמות לא/ג), "אות הוא ביני וביניכם", ולפיכך, אין צורך בהנחת תפילין בשבת.

מדוע יהודי ערל אינו מניח תפילין בשבת? לאור הדברים הללו, בעל "תרומת הדשן" (שו"ת ח"ב סי' ק"ח, הובא ב"ברכי יוסף" סי' ל"א) מעלה שאלה, מה דינו של יהודי ערל, שאינו רשאי למול את עצמו מפני שאחיו מתו מחמת מילה. האם הוא חייב להניח תפילין בשבת קודש, כדי שיהיו לו שני עדים. לאמר, ביתר ימות השבוע, בלית ברירה, ברשותו עד אחד בלבד, התפילין, אך בשבת קודש מצוייה בידו הזדמנות פז, לקיים שני עדים. ה"תרומת הדשן" מסיים את דבריו, כי הסמ"ג אמר את טעמו "דרך אגדה", ומפני טעם זה אין לשנות את ההלכה, ולפיכך, אין ליהודי, יהא אשר יהא, מצווה ללבוש תפילין בשבת.

הרב"ז (שו"ת סי' ב' אלפים של"ד) אף כותב, כי גם לפי טעמו של הסמ"ג, עדיין ניתן להסביר שגם יהודי ערל נחשב כבעל אות ברית, מפני שמצוותו למול את עצמו לא סרה ממנו מעולם, אלא שהוא אנוס שלא לקיימה, ועצם הציווי למול את בשר עורלתו, מהווה סימן ועדות... כהוכחה לדבריו הוא מציין, את הגמרא הקובעת, שהנודר שלא להנות ערלים מנכסיו, רשאי להנות יהודים ערלים. הרי לנו, כי יהודי ערל לאונסו, נחשב כנושא אות הברית.

מעניין לציין את דברי ה"רוקח" (סי' ל' הובא ב"ערוך השולחן" שם), כי אין די באות ברית המילה לבדה, מפני שברית המילה היא אות לברית שהקב"ה כרת עמנו, ואילו התפילין הן גם זכר ליציאת מצרים, ולכן השבת, שהיא גם כן זכר ליציאת מצרים, ראוייה להחליף את התפילין. כעת, שומה עלינו לברר, את תוקף איסור הנחת תפילין בשבת.

פסיקת ה"שולחן ערוך" על פי הזוהר: ה"שולחן ערוך" (או"ח סי' ל"א סעי' א) פוסק זאת בלשון איסור: "בשבת ויום טוב אסור להניח תפילין", והוא גם מנמק, "מפני שהם בעצמם אות, ואם מניחים בהם אות אחר, היה זלזול לאות שלהם". הגר"א זצ"ל (שם) מציין, כי לשון זו אינה מצוייה בדברי הרמב"ם והטור, אלא ה"שולחן ערוך" כתב זאת על פי מדרש נעלם הלא הוא הזוהר הק' על שיר השירים, (שהביאו הבי"ש באריכות). ראוי לציין, כי זו אחת ההלכות שה"שולחן ערוך" פוסק על פי הזוהר.

הנחת תפילין בשבת - כל תוספי: לכאורה, מן הדברים עולה, כי המניח תפילין אינו עובר על איסור מן התורה (עיי' "ערוך השולחן" שם, ועיי' בלבוש שם). ברם, ה"מגן אברהם" (שם) מוסיף [בשם תשובות הרשב"א], כי המניח תפילין בשבת, עובר על איסור מן התורה - "בל תוסיף", שאסור להוסיף מאומה על מצוות התורה. ה"מגן אברהם" מסייג זאת לאדם המניח תפילין כדי לקיים מצוות הנחת תפילין, אולם, אם מניח שלא לשם מצווה, לא זו בלבד שאינו עובר על איסור "בל תוסיף" מן התורה (כמבואר בעירובין צו/א), אלא שאף אינו

הבתים והובלו אל משאית ומשם לתחנת הרכבת בקובנא. כ-7000 יהודים הוצאו מבתיהם בשבת זו. הרוסים הכניסו את כל היהודים הללו אל תוך רכבות המובילות בהמות משא, ומשם למהלך נסיעה בן תשעה עשר יום לדרום מזרח סיביר. אלטאי קרא שם המקום אליו הושלכו הגולים. הם התגלגלו ממקום למקום, וככל הנראה בשל עוצמת המלחמה, החליטו הרוסים להעבירם אל הקוטב הצפוני, שם מצויים גדים מסויימים הטובים למאכל ומלאים בשומן המבריא את גופם, על מנת שגולים אלו יספקו מכסה של גדים להאכלת החיילים הרוסים בחזית.

מקום זה שוררים שלושה חדשי אור ללא שקיעה ואחר כך כששה חודשי חושך מוחלט, עלטה ללא זריחה כלל. חדשים אלו הם חרפיים, הים מתכסה בקרח וסכנת סופה ושלגים מרחפת. הם הגיעו אל המקום לקראת סוף הקיץ, התקופה הפוריה ביותר לדיגי ואולצו להתחיל מיד במלאכת הדיגי עבור הרוסים. הדיגי נעשה באמצעות נקבים שנקדחו בקרח עד למים, רשתות נפרסו דרך נקבים אלו ובמשך היום התקבצו בהן גדים גדולים, כ-15-40 ק"ג כל דג ובערב אספו את הרשתות, וחוזר חלילה. עבודה זו נעשתה בכפיה והדייגים היו ניזונים גם כן מדגים אלו, ובנוסף היו מקבלים תלושים לקבלת מזון יבש תמורת העבודה.

כששים משפחות בנו שם בתים ובכל בית חיו מעל שלושים נפשות. הבתים הללו קרויים יורטות. בחורף היורטה היתה מתכסה בשלג מחמת סופות שהיו שכיחות שם. בשעת סופה כזו השהיה מחוץ ליריטה היתה ממש מוות, כיון שהשלג מכסה את שדה הראיה כך שקרוב לודאי שהשוהה בחוץ יאבד את דרכו ויפול אל סחף הים האין-סופי, וכן סכנת קיפאון מוחלט וקבורה חיה תחת השלג הנערם.

כאמור, היורטה היתה מתכסה כולה בשלג וכשהזר מזג האוויר "לאיתנו" היו הגולים מחפשים אחר בתיהם באמצעות מקושים וכלי חפירה אחרים שהיו ברשותם. **בגיא** צלמות זה שכנו הגולים כשמונה שנים. **לאחר** מכן אפשרו הרוסים להעבירם ליקוצק בירת הרפובליקה היקוטית במרכז סיביר, שם הם שהו עוד כשבע שנים נוספות. **בכל** אותן שנים, שמרו יהודים אלו במסירות נפש את שבת ומועדי ישראל. כיצד ידעו מתי שבת, כאשר היום והלילה נמתחים על פני חודשים רבים? הסכינו ושמונו רבי אברהם ערך לוח שנה על פי זכרוננו, יום אחר יום, שבוע אחר שבוע, באמצעות חישובים וטבלאות, והיה לוח שנה זה עמוד האש שהכתיב את ארחת חייהם.

שש עשרה שנים:

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
א	ב	ג	ד	ה	ו	ז	ח	ט	י	יא	יב	יג	יד	טו
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
א	ב	ג	ד	ה	ו	ז	ח	ט	י	יא	יב	יג	יד	טו

לאחר מכן הם קבלו אישור לחזור לליטא, אז גילו לשמחתם, כי אפילו טעות אחת לא חלה בלוח השנה! במהלך שהותם בוילנא נפטר רבה האחרון של העיר ואז שימש רבי אברהם יעקב כרב במקומו, באמירת שיעורים ועוד.

לאחר קריאת הסיפור המפורט, אין צורך במוח ברוך דמיון כדי לנסות לתאר את מצבם של היהודים הללו. בודדים, לאורך שנים ארוכות,

נחשב כמזלזל בשבת קודש, שהרי אינו מתכוון להניחן כאות וכסימן לקשר שבין הקב"ה לבין ישראל. ה"משנה ברורה" (ס"ק ה) מוסיף בשם האחרונים, כי המניחן בפרהסיא, עובר על איסור דרבנן, מפני מראית העין.

נסיים מאמר זה בהשלכה מעשית לכל שבת, הנובעת מנידון זה.

תפילין כ"מוקצה": קיימת מחלוקת בין האחרונים, אם תפילין בשבת הן מוקצה, מפני שאסור להניחן (עיי' או"ח סי' ש"ח סעי' ד'). ה"ביאור הלכה" (שם) כותב, כי מאחר שמותר להניח את התפילין בשבת שלא לשם מצווה, התפילין אינן נחשבות ככלי שמלאכתו לאיסור "ועל כל פנים בשעת הדחק בודאי יש להקל" [רבני בית מדרשנו העירו, כי הדברים טעונים ביאור, מפני שעיקר התפילין לצורך הנחת מצווה האסורה בשבת, והאומדן של כלים, אם הם כלי שמלאכתו לאיסור, נמדד על פי שימושם העיקרי].

דף סא/א כשהוא חולץ חולץ של שמאל

כיצד חולצים את הנעליים?

בין דקדוקי ההלכות המובאים בסוגייתנו, על אודות נעילת הנעליים, מובא גם סדר חליצת הנעליים: "כשהוא חולץ, חולץ של שמאל ואחר כך חולץ של ימין".

גם על הלכה זו דנו הפוסקים בפרטיה ובדקדוקיה, וטרם נרד לגופו של עניין, נציין את שאמר הגאון רבי שלמה זלמן אויערבאך זצ"ל ליהודי ששאלו, לביאור דברי חז"ל: "רצה הקב"ה לזכות את ישראל, לפיכך הרבה להם תורה ומצוות". הגרש"ז הסביר לו, כי כוונת חז"ל היא, כי אף בפעולות פשוטות הנעשות ממילא, ניתנו מצוות ודינים כדי לזכות את ישראל, וכגון, חליצת הנעליים, היא פעולה שכל אדם נזקק לה בסופו של יום, וההלכה הקובעת כיצד יש לחולץ, מזכה את החולץ בלא מאמץ וטרחה ("הליכות שלמה", ח"ב, עמ' ע"ה). ומכאן לגוף ההלכה.

איזו נעל לחלוץ תחילה: בגמרא לא התבאר, האם כשם שבעת לבישת הנעליים, לובשים נעל ימין תחילה, ושורכים נעל שמאל תחילה, כך גם בעת חליצתן יש לנהוג להיפך; להתיר את שרוך נעל ימין תחילה, ואחר כך לחלוץ את נעל שמאל. זו דעת מהר"ח (בהגהותיו שעל גליון הטור סי' ב'), וכן פסק ב"שולחן שלמה" (שם) וב"פתחי עולם" (שם ס"ק ו, ועי' מקו"ח שם ס"ק ד'). אולם, יש שטוענים, כי מאחר שיתר הפוסקים לא הזכירו פרט זה, אין בו ממש, אלא יש להתיר את שרוכי נעל שמאל ולחלוצה תחילה. לדעתם, אומנם בעת נעילת הנעליים מקדימים לשרוך את נעל שמאל, מפני שעל יד שמאל כורכים את התפילין, אך התרת השרוכים אינה פעולה חשובה כשלעצמה, והיא נחשבת כפעולה אחת עם חליצת הנעל, וממילא, אין צורך לכבד את נעל ימין בהתרתה ראשונה ("בית ברוך" ח"א מילואים לכלל א' ס"ק ל"ט וש"ת "אז נדברו" ח"ב סי' כ"ה אות ג').

דין יתר הבגדים כדין הנעליים? הפוסקים מוסיפים לדון, לגבי גוף ההלכה, שיש לחלוץ תחילה את נעל שמאל. רש"י מבאר, שמשום כבוד צד ימין, מפשיטים תחילה את צד שמאל. לאור טעמו, כן הדין לגבי יתר הבגדים, שיש להקדים את פשיטת הצד השמאלי.

רבני בית מדרשנו מעירים, כי ב"מאירי" מבואר, שטעם חליצת נעל שמאל תחילה, הוא משום כבוד רגל ימין, לבל תיוותר יחיפה. לכאורה, עולה מדבריו, כי אך בפשיטת בגד שיש בחליצתו משום ביזיון, יש לנהוג כן, אך הפושט מעיל ונותר עם בגדיו המהודרים, אינו צריך להקפיד על כך. **חליצת נעליים בערב יום כיפור:** בלוח ארץ ישראל להגרי"מ טיקוצ'ניסקי זצ"ל, מובא (בשם הגראי"ה קוק זצ"ל), כי החולץ נעליו לפני כניסת יום כיפור, יחלוץ תחילה נעל ימין, מפני שמצווה הוא עושה, לרגל היום הקדוש, בו אסור ללבוש מנעלי עור, ובעשיית מעשה מצווה, יש להקדים את הימין ("הליכות שלמה" שם, הערה 70).

ברם, הערה זו אינה מוסכמת, היו שחלקו עליה (שו"ת "דבר יהושע" ח"ג סי' ע"ה), מפני שעניין זה לא הוזכר בחז"ל. זאת ועוד, החליצה בפני עצמה אינה מצווה, אלא שאסור ללבוש מנעלי עור ביום כיפור.

דף סג/א לא יצא האיש לא בסיף

טלטולו של הטלאי הצהוב בשבת

חוקיו הנוקשים של הצבא השוויצרי, הובילו חיילים אחדים אל מעונו של רב הקהילה החרדית בעיר ציריך, הגאון רבי מרדכי יעקב ברייש זצ"ל, בעל "חלקת יעקב".

נשיאת חרב בשבת: פקודות הצבא קבעו, כי חייל אינו רשאי להלך ללא חרב נוצצת בנדן המותקן על חגורתו. חוק ולא יעבור. פעמים, שימי החופשה שנקצבו להם, כללו גם את יום שבת קודש, או-אז התגלעה בעיה חמורה - טלטול החרב ברחובות שאינם מוקפים עירוב. הגאון בעל "חלקת יעקב" (ש"ת סי' ס"ז) משתף בתשובתו את הנמען, בשלבי החשיבה והלימוד שהעלה בנידון זה עד שהגיע להכרעה סופית, לא לפני שהוא מציין, כי הבסיס לשאלה זו, היא משנתנו: "לא יצא האיש לא בסיף ולא בקשת... ואם יצא חייב חטאת. רבי אליעזר אומר תכשיטין הן לו, וחכמים אומרים, אינן אלא לגנאי, שנאמר... ולא ישא גוי אל גוי חרב ולא ילמדו עוד מלחמה", וכך נפסק להלכה ("שולחן ערוך" או"ח סי' ש"א סעי' ז').

הליכה עם מקל על נהר קפוא: האם נידון זה אינו דומה להיתר שקבע ה"ט"ז, חוכך בדעתו בעל "חלקת יעקב", ה"ט"ז (סי' ש"א ס"ק י"ב) מתיר להלך עם מקל הליכה על נהר קפוא, מפני שההולכים על הנהר מפחדים ללכת ללא המקל, וממילא הוא נחשב כחפץ שהם זקוקים לו. לכאורה, גם החיילים הללו מפחדים להלך בלי חרבם, פן ענש יענשו אם יתפסו, ויש להתיר להם להלך עם

באמצע שום מקום, יום הוא לא יום ולילה הוא לא לילה, חושך ארוך על פני חדשים, הזמן מאבד את מהותו והשעון הופך לכלי נטול חפץ. החיים נראים כמובילים לשום מקום, ואין זה בלתי הגיוני להניח, כי אדם עלול לאבד את חדות החיים במקום זה. **חלף** זאת, יהודים מופלאים אלו שימרו במסירות נפש את גחלת היהדות, ובמו ידם ערכו חישובים שונים כדי לקיים באדיקות את מצוות התורה. **אמרו** נא, האם כעת נראה זה מופלא בעיניכם, שיהודים קוטעים את יום עבודתם לשעת לימוד בתורת ה'?

המעוניין לזכות את הרבים בסיפור מעניין, או בעובדה מרתקת שניתן ללמוד מהם מוסר השכל, מוזמן לפנות למערכת מהורות הדף היומי, ואנו נפרסם זאת בע"ה בטור זה. כתובתנו: ת.ד. 471 בני ברק. פקס: 03-570-67-93 דוא"ל: mendelson@meorot.co.il

בברכת התורה, העורך

פנינים

דף סג/א והוא גמירנא ליה לכוליה הש"ס [למדתי כל הש"ס בצעירותי]

סיום הש"ס רק בגיל 61...

סיפר ה"חפץ חיים" זצ"ל: בימי צעירותי סיפרו על בחור מופלג שסיים כל הש"ס בגיל 15, ושדכנים חיזרו עליו ולא עבר זמן רב עד שנשתדך. זמן מה אחר כך התבטל השידוך; התברר, כי הוא סיים את הש"ס רק בגיל 16, ואין זו רבותא כל כך... כך היה בזמנים ההם.

דף סג/א בימינו אורך ימים איך, עושר וכבוד ליכא?

העושר והכבוד עוד מעת שלמד שלא לשמה...

תמה האדמו"ר מגור בעל ה"אמרי אמת" זצ"ל: וכי לא יתכן הדבר שלמיימינים בה יהיה אורך ימים ולא עושר וכבוד? וחזר ויישב: הא המיימינים, הם, כפירוש רש"י, העוסקים בתורה לשמה, והרי אמרו שלעולם יעסוק אדם בתורה שלא לשמה שמתוך שלא לשמה יבוא ללמוד לשמה. אם כן כבר עסק שלא לשמה, ויש לו עושר וכבוד עוד מאז...

"באוטובוס, בדרך לעבודה, תענוג!"

גם ר' יעקב, עו"ד מבית שמש לא מוכן לוותר על זה.

2 משניות ביום וכל היום נראה אחרת.

כולם מצטרפים מה איתך?

לקבלת ספרון חודשי ראשון חינם

מתקשרים ומאירים את הנשמה! 3764*

חרבם. ברם, מיד הוא מבטל רעיון זה: המקל שמסתייעים בו לצורך חציית נהר קפוא, אינו נחשב לבוש של האדם, אלא כרגלו! הגדרה זו איננו יכולים להעטות על החרב השוויצרית. עלינו, איפוא, למצות בירור הלכה זו ולא להחמיר בה מספק, שהרי "אם נאסור להם, יצטרכו כל יום השבת להיות אסורים בביתם בלי לילך חוצה, וגם לא לילך לבית הכנסת ולהתבטל מתפלה בציבור, מקריאת התורה".

חרב של כבוד: לכאורה, כותב ה"חלקת יעקב", קיים הבדל ברור בין החרב המדוברת במשנתנו, לבין החרב הטקסית המדוברת. לדעת חכמים, כלי הזין אינם נחשבים תכשיט, מפני שכלי הרג אינם קישוט, כך הם משיבים לרבי אליעזר הסובר שחרב נחשב תכשיט. יתכן שחכמים יודו, כי חרב שכל מהותה לשם כבוד בלבד, ואינה מיועדת כלל ועיקר למלחמה, נחשבת תכשיט.

לבסוף הוא כותב את ההיתר המשכנע ביותר, כדבריו, "והיתר זה לפי עניות דעתי צהיר מכולם". למדנו בדף נח/א שהעבד רשאי לצאת עם חותם של טיט על צווארו, המעיד כי הוא עבד של פלוני, והדבר אינו נחשב כהוצאת חפץ בשבת, מפני שהחותם הוא סימן עבדות של העבד ונחשב כמלבושו. הרי לנו, כי גם חפץ שאינו מלבוש, מוגדר כמלבוש אם נושאו עונדו בכל מצב והוא משמש לזיהויו. לכאורה, ניתן היה לחלק בין המקרים בטענה, כי דווקא עבד, שהוא רכושו של רבו, סימן העבדות שהוא נושא עליו במצוות רבו, נחשב כמלבושו, לא כן חיילים אלו שאינם עבדים, אלא דורשים מהם להלך עם חרבם, שמא אין הוא נחשב כמלבושם. ברם, כבר שנים רבות לפני כן למד בעל ה"אור זרוע" (ח"ב סי' פ"ד אות ג') מגמרתנו, להתיר ליהודים שאולצו על ידי הנוכרים לענוד אמצעי זיהוי "עגולים ירוקים", להלך עמו בשבת. ככל הנראה כוונתו לטלאי עגול בצבע ירוק. ה"אור זרוע" מתיר את הדבר ומשווה אותו לחותם הטיט האמור, וכדבריו נפסק להלכה (או"ח סי' ש"א סעי' כ"ג).

דיסקית של חיילים: בימינו, פקודות הצבא מחייבות כל חייל לענוד דיסקית מתכת לזיהויו, על כל צרה שלא תבוא. הפוסקים נדרשו לדון לגבי יציאה בשבת עם דיסקית זו במקום שאין בו עירוב וקבעו כי מאחר שקיימת הקפדה חד משמעית שכל חייל יענדה עליו בכל עת ובכל שעה, הרי היא נחשבת לבוש (ראה "שמירת שבת כהלכתה" פרק י"ח סעי' כ"ב בשם הגרש"ז אויערבך זצ"ל, וראה "שולחן שלמה" ש"א אות ד' ובהערה שם) [ראוי להעיר, כי להלכה פסק זה צע"ג, שכן ה"אור זרוע" מתיר דווקא במחובר קצת לבגד, וכתב הב"ח והביאו המג"א ס"ק ל"ד, כי סיבת ההיתר הוא שע"י כך הוא בטל לבגד, וא"כ אין להוכיח חרב שאינה מחוברת ואינה בטלה לבגד כלל].

דף סג/א אין מקרא יוצא מדי פשוטו
כל התנ"ך כפשוטו
פעם מצאו את הצדיק רבי זונדל מסלנט זצ"ל מהלך לחברון, להשתטח על קברי האבות, ובדרך הוא מונה וסופר את כל הבתים אף אלו של הגויים. כשנשאל על כך, הסביר, כי קיבל מרבו הגר"ח מואלוז'ין זצ"ל, כי "אין מקרא יוצא מדי פשוטו" אף בנביאים ובכתובים, והרי נאמר "סובו ציון והקיפוה ספרו מגדליה!"... (הגר"ז מסלנט, עמי קל"ד).

**גומרים ש"ס
ב-5 דקות ליום,
זוכים בשפע גדול**

... ובדאי בלימוד המשניות כלול כל התורה כולה"
מרן שר התורה מרן ראש הישיבה הגר"ח קנייבסקי שליט"א הגר"ג אדלשטיין שליט"א
להתנסות חנים התקשר עכשיו: *3764

שלמות
הגמרא המושלמת המחבת את הש"ס על לומדיה

לראשונה: מואר מעקר מפוסק נתן חשק ללימוד

ביוספת משניות בגליון דף להשלמת לימוד הש"ס - בסוף הברך נוסף ביאר למשניות - מאורות המשנה - להשלמת הלימוד בודלכת למעשה צורה החיבור הנפלא מאורות החולכת - הרגשות בתחילת ענין בתוספת.

נסח הגמרא והמפרשים מונה וסודקן במיטב התסורת של מורדות הש"ס של ענין הודר - הגמרא הרשי והתוספת מעקרים ונפוסקים בדיוק ובשלמות - רקע מיוחד להקלת הקריאה ולמעשה כאבי עינים

היים של תורה

להזמנות: 02-804-3333

לעילוי נשמת
הר"ר ישראל בן דוד ז"ל
בן הר"ר דוד צבי הכהן
נלב"ע י"ב באייר תשנ"ח
תנצב"ה
הונצח ע"י כלתו גב' שולמית לוקר תחי

מוקדש לעילוי נשמת
הר"ר **משה אלתר ארדן** ז"ל
ב"ר מיכאל ז"ל נלב"ע י"א באייר תשמ"ח
תנצב"ה
הונצח ע"י המשפחה שיחיו

מוקדש לעילוי נשמת
מרת **ינטל רוזנצווייג-קוטנר** ע"ה
ב"ר שמעון ומלכה ז"ל נלב"ע י"ב באייר תש"ב
תנצב"ה
הונצחה ע"י המשפחה שיחיו

לעילוי נשמת
הר"ר **דוד אורי וקסלר** ז"ל
ב"ר שמואל ז"ל נלב"ע י"ב באייר תשס"ח
תנצב"ה
הונצח ע"י בני המשפחה שיחיו

לעילוי נשמת
הר"ר **מאיר סנד** ז"ל ב"ר בן ציון ז"ל
נלב"ע י"ד באייר תשמ"ט **תנצב"ה**
הונצח ע"י ידידנו משפ' סנד שיחיו